

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ

Ломжець Юлія Вікторівна

*кандидатка політичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри морського та господарського права
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

На сьогодні в Україні розвиток електронної демократії та електронних виборів все ще перебуває на стадії обговорення, проте саме питання впровадження електронного голосування – не нове. Правові передумови функціонування системи електронних виборів було створено запровадженням Законів України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ, «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року № 851-ІV та «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 року № 852-ІV.

10.06.2011 року було подано до Верховної Ради України Проект Закону України «Про Концепцію «Запровадження системи електронного голосування в Україні» № 8656. В даному документі наводилась практика застосування електронного голосування в таких країнах як Швейцарія, Естонія, Казахстан, США, Індія, Бразилія, Австралія та Південна Корея та технічні вимоги до системи голосування. Однак законопроект був відкликаний, хоча аргументація переваг впровадження такої системи залишається актуальною і в наш час.

Наступним кроком для впровадження системи електронного голосування в Україні стало ухвалення в листопаді 2017 року Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та план заходів щодо її реалізації» № 797-р. Концепція передбачала формування засад утвердження різних форм електронної демократії в два етапи.

Серед основних положень, які мали стосунок до формування системи електронного голосування на першому етапі (2017-2018 роки) передбачались такі:

- формування нормативно-правового забезпечення та забезпечення доступності інструментів електронної демократії для всіх осіб;
- удосконалення інструменту електронних петицій та консультацій, механізму відкритості інформації щодо діяльності органів державної влади;

- формування нормативних основ впровадження електронного голосування;

- розвиток електронної ідентифікації фізичних і юридичних осіб в державних інформаційно-телекомунікаційних системах [1].

В подальшому, на другому етапі (2019-2020 роки) передбачалось:

- запровадження мережевих сервісів у сфері електронної демократії та створення умов для їх належного забезпечення;

- безпосереднє впровадження електронного голосування, а також електронного виборчого процесу тощо [1].

В свою чергу, для реалізації положень у червні 2019-го уряд затвердив «План заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки», в якому детально прописано послідовність дій, строк їх виконання, відповідальних суб'єктів та партнерів. При цьому, створення нормативно-правової бази для забезпечення запровадження електронного голосування передбачалось у III кварталі 2020 року [2].

Частково, одним із позитивних результатів виконання плану заходів стало запровадження Постановою Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 04.12.2019 р. № 1137 Порталу «Дія» – як сервісу, за допомогою якого впроваджується ідея «країни в смартфоні».

Даним положенням уряд визначив мету, завдання, функціональні можливості та суб'єктів Єдиного державного веб-порталу е-послуг «Портал Дія», зміст інформації на ньому та порядок її внесення, а також інші питання його функціонування.

У положенні також передбачалось, що з 1 січня 2020 року Єдиний державний веб-портал електронних послуг виконуватиме також функції Єдиного державного порталу адміністративних послуг. В свою чергу, веб-портал має офіційну адресу в Інтернеті diia.gov.ua, а користуватися Порталом Дія можна безоплатно без будь-якого обмеження в часі.

Серед основних завдань Порталу Дія, які мають відношення до виборчого процесу прямо або опосередковано положення визначає такі групи:

- створення та функціонування електронного кабінету користувача на веб-порталі;

- формування засобами веб-порталу, у тому числі з використанням мобільного додатка Порталу Дія, цифрових образів документів, які може пред'являти особа на смартфоні через мобільний додаток;

- надання електронних послуг (в тому числі адміністративних);

- подання електронних звернень через веб-портал тощо;

- моніторинг та оцінка якості послуг, подання скарг за результатами надання послуг, забезпечення офіційного електронного листування;

– захист даних (у тому числі персональних) зазначеного веб-порталу від несанкціонованого доступу, знищення, модифікації [3].

Не менш важливим стало нормативне запровадження в Україні функціонування системи електронної ідентифікації. Так, Постановою Кабінету Міністрів від 19 червня 2019 р. № 546 затверджено Положення про інтегровану систему електронної ідентифікації, яке встановило порядок призначення, визначення структури, функціонування інтегрованої системи електронної ідентифікації, її створення та використання.

Система є складовою частиною інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, що забезпечує електронну взаємодію суб'єктів взаємодії з користувачами системи, а власником системи є держава [4].

Ключовим елементом електронної ідентифікації стала створена Постановою Правління Національного банку України від 17 березня 2020 року № 32 Система BankID Національного банку України (далі – Система BankID НБУ).

Відповідно до положень вищенаведеної постанови, Система BankID НБУ – національна система електронної дистанційної ідентифікації, яка виконує функції облікової і забезпечує здійснення електронної дистанційної ідентифікації фізичних осіб шляхом передавання персональних даних користувачів абонентом ідентифікатором абоненту – надавачу послуг, а також здійснює облік кількості та обсягу наданих Абонентам послуг з електронної дистанційної ідентифікації [5].

Згідно інформації, розміщеної на офіційному сайті НБУ, Система BankID НБУ на сьогодні налічує 127 абонентів, з них:

– 40 банків (КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Альфа банк», АТ «ПУМБ», Монобанк (АТ «Універсал Банк»), А-Банк («АТ «Акцент-банк»), АТ «Альянс», АТ «Банк ФОРВАРД», Акціонерний банк «Південний», АТ «Кредобанк», АТ АБ «Радабанк», АТ «Мотор – банк», ПАТ «Банк Восток», АТ «Ідея Банк» та ін.);

– 87 інших установ (порталів послуг) [6].

На сьогоднішній день у світі існують три основні форми електронного голосування:

– голосування за допомогою Інтернету (он-лайн) – виборцями використовується персональний комп'ютер з підключенням до Інтернету, який приймає голос виборця і передає його на зберігання в інший, віддалений комп'ютер;

– голосування в кабінці за допомогою «електронних виборчих скриньок» – інтерфейсом такої системи може бути сенсорний екран або сканер, який зчитує позначку, поставлену виборцем у виборчому бюлетені. Далі голос реєструється і зберігається в самому пристрої для е-голосування. Тобто громадяни голосують на своїй традиційній виборчій дільниці тільки із застосуванням інформаційних технологій;

– голосування за допомогою мобільного телефону, яке може поєднувати попередньо зазначені форми [7, с. 77].

При цьому, застосування «електронних виборчих скриньок» залишається найпоширенішою формою електронного голосування.

Таким чином, на сьогодні в Україні прийнято базові нормативно-правові акти та частково реалізовано перші технічні можливості, які можуть бути використані для подальшого майбутнього забезпечення порядку застосування електронного он-лайн голосування та електронної демократії, однак кінцева перспектива впровадження системи електронного голосування в Україні виявляється сумнівною у найближчі роки. Оскільки основною проблемою є не тільки відсутність повноцінної правової бази, а й вразливість вітчизняних електронних систем до негативних інформаційних впливів, вірусів, хакерських атак та можливості маніпуляцій і стороннього втручання у результати волевиявлення громадян.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та план заходів щодо її реалізації : Розпорядження КМУ від 08.11.2017 № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки : Розпорядження КМУ від 12.06.2019 р. № 405-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Про затвердження Положення про інтегровану систему електронної ідентифікації : Постанова Кабінету Міністрів від 19 червня 2019 р. № 546. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України : Постанова Правління НБУ від 17 березня 2020 року № 32. URL: <https://bank.gov.ua>
6. Створені передумови для запровадження комерційної моделі використання Системи BankID НБУ. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua>
7. Шелудько Г.І., Електронне голосування як різновид виборчих інформаційно-комунікативних технологій: зарубіжний та вітчизняний досвід // Recent Studies of Social Sciences. Section: Politics – С. 77 (2015)